

Predmet: Zvornik II (Branko Grujić i Branko Popović)

Broj predmeta: K.V.br.6/08.

Glavni pretres 15. 03. 2010.

Izveštaj: Slavica Jovanović i Našata Kandić punomoćnice oštećenih

Suočenje svedoka Petra Ristića i Vase Erića

Svedok Petar Ristić, tokom 1992. istražni sudija u Osnovnom sudu u Zvorniku, u svom iskazu od 15.9.2009. tvrdio je da ga je tadašnji predsednik tog suda Vaso Erić, tokom maja i juna 1992. izdavao naloge za sprovođenje uviđaja u slučajevima ubistava civila Muslimana kod *Gerine klanice*, mestu Ulice, kod Poljoprivrednog dobra *Ekonomije* i silovanja u školi, kao i da ga je jednom prilikom poslao kod tadašnjeg Komandanta Štaba TO Marka Pavlovića, po dozvolu za odlazak na mesto uviđaja. Svedok Vaso Erić saslušan na glavnom pretresu 18.2.2010. negirao je sve navedeno i tvrdio da mu uopšte nije bilo poznato da su se, u navedenom periodu, dešavala bilo kakva ubistva Muslimana i da optuženog Branka Popovića, u to vreme Marka Pavlovića, nije poznavao. Na suočenju svedok Petar Ristić je pokušao da relativizuje svoj iskaz, objašnjenjem da je zbog tadašnje prakse rada u sudu pretpostavio da ga je na uviđaje slao predsednik suda, ali da je moguće da i nije bilo tako. Zapisnike sa uviđaja i izveštaje o radu nije dostavljao lično predsedniku suda odn. svedoku Vasi Eriću već sudskoj pisarnici. Svedok Ristić ostao je pri tvrdnji da ga je svedok Erić poslao na bar dve istrage, dok je svedok Erić to negirao.

KOMENTAR: Tokom suočenja bilo je očigledno da je svedok Petar Ristić bio pod uticajem svedoka Vase Erića i da je zbog toga izmenio svoj ranije dat iskaz.

Saslušanje svedoka-oštećenog Mevludina Lupića

Svedok-oštećeni je tokom 1992. živeo u selu Lupe, Donji Grbavci i radio u Zvorniku i Karakaju. Na Bijelom Potoku su zarobljeni, a kasnije i ubijeni, njegov otac i više članova bliže familije. Pogoršanje međunacionalnih odnosa bilo je primetno već početkom 1992. Tokom marta postalo je vidno da su srpska i muslimanska strana suprotstavljene i počelo je naoružavanje. Muslimani vojni obveznici i pripadnici rezervnog sastava policije razduživani su i brisani sa evidencije obveznika i oduzimano im je oružje. Neki meštani sela Lupe su zbog čestih pokreta mehanizovanih jedinica JNA napustili svoje kuće. Zbog barikada koje su postavili Srbi, bilo im je ograničeno kretanje. Preko radija su 8. marta čuli da je Zvornik zauzet od strane JNA i Arkanove dobrovoljačke jedinice. Mogućnost da se to desi svedok je čuo prethodnog dana od komšije Srbina Vukašina Cvijetinovića. Od tog dana više nisu mogli da odlaze u Zvornik. Dana 10. ili 11. marta je iz pravca okolnih srpskih sela otvorena je vatra na njegovo selo. Mnogi meštani su tada napustili svoje kuće. Nakon četiri ili pet dana na TV Beograd ili TV Novi Sad pojavio se optuženi Branko Grujić koji je rekao da je u Zvorniku i okolini sasvim bezbedna situacija i pozvao sve Muslimane da se vrate svojim kućama i nastave sa normalnim životom. Nakon toga svi su se vratili u selo. Pucnjava na selo se nastavila, a čule su se i informacije o sakupljanju vojnosposobnih muškaraca. Polovinom aprila srpski vojnici su zarobili Himzu Lupića, Avdu Lupića i Mansura Dardagana i zatvorili ih zgradu Fabrike *Alhos*. Oni su rekli da su tamo bili tučeni i maltretirani, da su zidovi fabrike bili krvavi, da su videli odsečene delove tela i slično. Oko 18. – 20. aprila održan je sastanak meštana više muslimanskih sela sa Srbima iz okolnih sela. Sastanak je vodio Dragan Stević i na njemu je raspravljano o tome zašto Srbi pucaju na njihova sela. Dana 26. aprila 1992. srpske vojne snage su napale selo Donji Grbavci i

više okolnih sela, a takođe su spalile dva muslimanska sela. Meštani napadnutih sela otišli su u selo Mrakodol. Nakon tri dana Srbi su im rekli da se mogu vratiti kućama jer su stanovnici sela Đulići predali oružje Srbima iz Štaba TO Zvornik. Dana 25. maja 1992. ponovo su napustili selo i otišli u Klisu., gde su se već nalazili stanovnici iz desetine okolnih sela. Kada su se vratili po hranu, u svojim kućama su zatekli naoružane komšije Srbe. Meštanin sela Lupe Agan Lupić, koji je sve vreme bio u kontaktu sa Srbima, 25. maja, nakon povratka iz Zvornika rekao im je da nema razloga da bilo gde odlaze, već da mogu da ostanu u Klisi. U Klisi je među okupljenim Muslimanima vladao opšti strah i panika. Na sastanku održanom 29. ili 30. maja neko je rekao da treba da sačine spisak vojnosposobnih muškaraca. Neki od njih, među njima i svedok, to su shvatili kao pretnju da će ljudi sa spiska biti ubijeni i dogovorili su se da pobegnu. Sa još 7-8 rođaka 31. maja noću su, preko šume i njima nepoznatih mesta, stigli do teritorije od kontrolom muslimanskih snaga. Dva dana kasnije saznao je da su ljudi iz Klise iseljeni. Otišao je do kasarne u Dubravama gde je pronašao svog dedu. Majku, suprugu, strinu i dve sestre od strica pronašao je u selu Raince. Oni su mu rekli da su svi muslimani iz Klise odvedeni na Bijeli Potok, gde je izvršeno odvajanje muškaraca od žena, dece i starijih. Tu su ubijeni Mustafa Grebić, Junuz Smajlović i drugi, a mnogi muškarci su tučeni. Svi muškarci njih oko 700, među njima i 15-16 članova njegove familije zarobljeni su i kamionima odvedeni u Karakaj.

Iz razgovora sa Vesilom Hamzićem, jednim od trojice preživelih zarobljenih na Bijelom Potoku saznao je da su svi ostali zarobljeni muškarci pobijeni. Oni su prvo bili zatvoreni u TŠC u Karakaju, onda odvedeni u Dom kulture u Pilici, a odatle kod *Gerine klanice* u Karakaju, gde su streljani. Iz Doma kulture u Pilici do *Gerine klanice* odvezeni su kamionom. Zatvorenici su naterani da jedni drugima sede na ramena, kako bi što više njih stalo u kamion. Kada su stigli u dvorište klanice videli su mrtva tela i nisu hteli da siđu, nakon čega su srpski vojnici pucali u njih. Vesilja Hamzić je pao sa kamiona i neko vreme bio bez svesti. Kad se probudio shvatio je da nije povređen i da se iznad njega nalaze mrtva tela njegovih rođaka. Nakon par dana lutanja stigao je do teritorije pod kontrolom Muslimana. Svedok *Osam* je nešto kasnije ispričao slične stvari - da je njegov stric Mahmut bio crn od batina, a da njegov rođak Muhamed bio toliko pretučen da nije mogao da hoda.

Otad je angažovan na prikupljanju bilo kakvih podatke o sudbini svog oca, najbližih rođaka i ostalih muškaraca odvedenih sa Bijelog potoka. Nakon rata 1996. oko 30-tak članova porodica zarobljenih i nestalih formirali su udruženje koje se sve do sada bavi prikupljanjem informacija nestalima, načinu na koji su stradali i otkrivanju masovnih grobnica. Prisustvovao je otkopavanju svih masovnih grobnica na teritoriji opštine Zvornik. U masovnoj grobnici *Berbića mezarje* pronađeni su posmrtni ostaci njegovog strica Ramiza Lupića. Koimunicirao je i sa licima koja su bila zarobljena u džamiji u Đulićima, u selu Grebići i Kučić Kulea kasnije razmenjeni.

Nakon povratka u svoje selo 2001. intenzivirao je svoju potragu za nestalima. Tada je otkrivena masovna grobnica *Crni vrh* u kojoj je su, između ostalih, ekshumirani posmrtni ostaci njegovog oca Rame Lupića, brata od strica Mahmuta Lupića, rođaka Ismeta Lupića, Ibri Lupića, Mehe Lupića, Jusufa Lupića i Adema Lupića, a sve do sada nisu pronađeni Himzo Lupić, Ređo Lupić, Mujo Lupić, Suljo Lupić, Sead Lupić i Šemso Lupić.

Po podacima Udruženja zarobljenih i nestalih u opštini Zvornik je tokom rata na različite načine ubijeno ili nestalo ukupno 1500 Muslimana.

Pitanja punomoćnika oštećenih

Po saznanjima dobijenim iz razgovora sa Vesilom Hamzićem i svedokom *Osam*, saznao je da su srpski vojnici zarobljene Muslimane ubijali i u Klisi i na Bijelom Potoku. U TŠC u Karakaju je ubijeno oko 200 zatvorenika, među kojima i njegov stric Ramiz Lupić, Hrustan Avdić, Enes

Smajlović i Avdija Smajlović. Pre dolaska zarobljenika sa Bijelog Potoka u TŠC u Karakaju, tu je bilo oko 70-80 ranije zatvorenih Muslimana. Neki zatvorenici ubijeni su u Domu kulture u Pilici. Ubistva Muslimana vršena su i Fabrici *Alhos*, kod Železničke stanice, na Poljoprivrednom dobru *Ekonomija*, u upravnoj zgradi fabrike *Novi izvor*. Komšije Srbi, od kojih su mnogi bili direktno uključeni u ovaj događaj, izbegavaju svaki razgovor o događajima za vreme rata.

Sastavljanje spiska vojnosposobnih muškaraca u Klisi, zahtevale su srpske vojne snage iz Kriznog štaba u Petkovicima, čiji je predsednik bio Vinko Radović. Poznato mu je da je neki spisak sastavljen kasnije, ali da se on odnosio na Muslimane zarobljene na Bijelom Potoku. Taj spisak su navodno u cilju razmene zarobljenika, u Tuzlu nosili Agan Lupić i Alija Đulić. Posredno zna da su na Bijelom Potoku muškarce od žena razdvajali i njihove komšije Srbi Dragan Stević, Andrija Ristić, Marko Ristić, Neđo Cvijetinović, Vujo Civijetinović, Sreten Ristić, Lazar Ristić, Dragan Jokić i Zoran Jokić. Svi oni bili su u uniformama i naoružani. Naređenja je izdavalo neko lice koje su drugi oslovljavali *kapetan Crni*. Kao potpredsednik Udruženja zarobljenih i nestalih često je bio u prilici da članovima porodica saopštava da su posmrtni ostaci nekog od njihovih nestalih identifikovani u nekoj od masovnih grobnica. Najteže je kada su to saopštavali majkama koje su izgubile četiri ili pet sinova i deci koja su ostala bez oba roditelja.

Pitanja branilaca optuženih

Pitanja branilaca optuženih bila su usmerena na kompromitovanje iskaza svedoka, jer je on u svojstvu oštećenog pratio ovo suđenje. Svedok je bio ubedljiv kada je rekao da sva saznanja koja je izneo potiču iz vremena i događaje na koje se odnose.

Pitanja optuženih

Optuženi Branko Grujić imao je primedbu na svedočenje oštećenog sa obrazloženjem da je on organizator lažnog svedočenja protiv njega. Svedok je nedvosmisleno ponovio svoje navode da je ovaj optuženi na TV Beograd ili TV Novi Sad rekao da se izbegli meštani Zvornika i okoline vrata i da će biti bezbedni. Ta televizija je sutradan prikazivala sakupljanje mrtvih tela u Zvorniku.

Pitanja predsednice veća

Po saznanjima dobijenim od Hamzić Vesila Muslimane zarobljene na Bijelom Potoku, obezbeđivali su srpski vojnici u SMB i maskirnim uniformama. Neka druga naoružana lica su ulazila, prozivala zatvorenike, tukla ih, izvodila i ubijala. Zatvorenici su za četiri dana boravka u TŠC dobili hranu dva puta i to veoma oskudno, a vodu su pili sa nekog baštenskog creva. Nuždu su vršili u prostoriji u kojoj su bili. Zbog velikog broja ljudi zatvorenih u malom prostoru bilo je veoma toplo i zagušljivo, pa su zbog toga neki zatvorenici umrli. Optuženog Branka Grujića zna kao funkcionera opštine Zvornik za vreme rata i tada ga je viđao na televiziji. Tokom 1993. čuo je da je izvesni Marko Pavlović komandant TO Zvornik, a tek 1997. je saznao da to je to zapravo lažno ime i da se ta osoba zove Branko Popović.

Saslušanje svedoka-oštećene Suvade Selimović

Do maja 1992. sa suprugom i troje dece živela je u selu Đulići, opština Zvornik. Nakon zauzimanja Zvornika od srpskih vojnih snaga, početkom aprila, otišli su u selo Međeđa prema Sapni. Posle nedelju dana na radiju su čuli vest da je bezbedno i da treba da se vrata kućama. Odmah po povratku, Srbi iz okolnih sela pucali su na njih. Sutradan su pokušali da ponovo odu u Sapnu, ali zbog barikada koje su držali Srbi, više nisu mogli da izađu iz sela. Seoskim putevima svakodnevno su prolazile kolone tenkova srpske vojske. Meštani okolnih

muslimanskih sela su dolazili i govorili im da su im Srbi spalili sela i ubili neke ljude. Suprug joj je rekao da Alija Đulić sa Srbima vodi pregovore o predaji oružja. Naoružani Srbi su obilazi sela i govorili im da treba da se sele. Poslednji put je bila u kući 31. maja kada su joj srpski vojnici, među kojima je prepoznala Zorana Ristića i Petka iz Đulića, naredili da ode odatle. Predveče su čuli da je Srbin Budo Markov uhapsio Aliju Đulića. To je stvorilo paniku, pa su odlučili da odu u Klisu. Sutradan ujutru čuli su da treba da izađu na seoski put. Na raskrsnici prema Sapni bio je postavljen tenk, a na njemu je bio vojnik. Srpski vojnici su Muslimane postrojavali po dvoje i usmeravali ih da idu putem prema selu Durakovići, Đulići i Bijelom Potoku. Jedan od vojnika gađao je njenu decu zelenim šljivama po glavi. Kretanjem kolone prema Bijelom Potoku komandovali su srpski vojnici koji su se nalazili sa obe strane kolone. Na Bijelom Potoku videla je parkirane kamione i čula ciku ljudi. Shvatila je da vojnici odvajaju muškarce od žena i dece. Decu koja su vrištala za očevima vojnici su udarali i terali sa strane. Kada su stigli do tog mesta njen suprug joj je predao sina od osam meseci kojeg je nosio u rukama. Rekao joj da ne plače, da ni on neće plakati, da se razdvajaju zauvek i da su deca mala pa ne znaju šta se dešava. Vojnici su ga gurnuli prema kamionu i naredili mu da ruke drži prekrštene na potiljak. Njenog rođaka Emila Selimovića vojnici su pretukli. Tu su zarobljeni i njegovi rođaci braća Emir Selimović od 16 godina i njegov brat Amir Selimović. Vojnici su im naredili da ko ima, preda zlato i novac, i rekli da će biti streljan svako ko to ne bude učinio. Takođe rekli su im da ukoliko na nekome vide naušnice ili prstenje da će odseći uši i prste. Dok se sa decom i ostalim ženama i decom nalazila na livadi, videla je da muškarce po grupama od 20-30 vode i naređuju im da uđu u kamione. Među zarobljenim muškarcima bio je invalid bez noge Ismet Selimović, koji nije mogao da se popne na kamion. Srpski vojnici su ga zversku pretukli i polumrtvog bacili na kamion. Videla je kako u kamion ulaze njen suprug, njegov otac i četvoro braće i dvojica sinovca. Među vozačima kamiona prepoznala je Slavka iz Snagova i ponadala se da će im pomoći jer je prethodno bio prijatelj njenog svestra.

Nešto kasnije srpski vojnici, su ženama i deci naredili da se popnu u kamione. Videla je Vinka Radovića i Aliju Đulića kako megafonom traže da se javi Alijina porodica. U blizini je videla i svedoka Q. Kamion u kojem je bila bio je prepun žena i dece. Nije znala gde idu dok u kamion nije stalo kada je čula da su u Memićima. Kada su vojnici otvorili ogradu kamiona neke žene i deca su pali na zemlju. Vojnici su im rekli da svaka žena vodi svoju deci i ako neka bude vodila dete da će je streljati. Neki vojnik je pokušao da joj iz ruke otme sina jer je mislio da nije njeno dete. Videla je da vojnici odvajaju devojke i mlađe žene. Neke žene i deca su bili ranjeni. Sa decom je otišla do Kalesije, gde su ih sačekali muslimanski vojnici i odakle su autobusima odvezeni za Dubravu gde je bila smeštena u kasarni. Sledećih osam godina provela je u izbeglištvu u Sloveniji.

Prvo saznanje o smrti zarobljenih muškaraca dobila je od Vesela Hamzića jednog od trojice preživelih. On je rekao da su muškarci bili zatvoreni, mučeni i ubijani u TŠC u Karakaju, u Domu kulture u Pilici i na Gerinoj klanici. Rekao je da svi ubijeni i da se on slučajno spasio, što ona nije mogla da veruje. Na radiju je čula vest da su svi zarobljeni muškarci ubijeni na Bajram. Ni tada nije mogla da prihvati da neko mogao da na tako gnusan način ubije toliko nevinih ljudi. Kasnije je uporno, u nadi da su njen muž i rođaci ipak živi, tragala na svim mestima gde je postojalo i malo nade da će saznati bilo šta o njihovoj sudbini. Međutim to je bilo neuspešno sve dok posmrtni ostaci nekih od njih nisu pronađeni u masovnim grobnicama. U masovnoj grobnici *Ramin grob* pronađeni su posmrtni ostaci Avdije Selimovića i lična karta Emina Selimovića U masovnoj grobnici *Crni vrh* pronađeni su posmrtni ostaci njenog supruga, njegovog brata blizanca Huseina Selimovića, svestra Safeta Selimovića, devera Agana Selimovića i njegovog

maloletnog sina Emira Selimovića. Još uvek nisu pronađeni njen dever Alija Selimović i drugi sin Agana Selimovića Amir Selimović. Iz familije Selimović ubijeno je 20 muškaraca.

Pitanja punomoćnika oštećenih

Na području Klise i okoline u aprilu, maju i junu 1991. nije bilo bošnjačkih oružanih snaga. Muslimani koji su imali oružje predali su ga dvedesetak dana pre događaja na Bijelom Potoku. Predaja oružja bila je uslov za puštanje struje i omogućavanje izlaska iz sela. Nakon povratka 2000. niko od predstavnika vlasti u Zvorniku nije dolazio kod njih u selo, niti ih pozivao na razgovore i sastanke. Odmah po njihovom iseljavanju u njenu kuću su se uselile srpske izbeglice iz Brnjice, a nešto kasnije je tu živio čovek iz Sarajeva sa porodicom. On je posedovao dokument izdat od Opštine Zvornik da je njena kuća uknjižena na njegovo ime. Kako bi mogla da se vrati u svoju kuću morala je da dokaže da je kuća tog čoveka u Sarajevu slobodna. Kuća joj je bila uništena, tako da morala da je potpuno renovira.

Fond za humanitarno pravo